

*Лідія БІНАС,
Христина КАСЯНЕНКО
(Дрогобич)*

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ ВЗАЄМОДІЇ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І РОДИНИ

В умовах розвитку українського суспільства під час воєнних викликів особливої уваги потребує питання формування національної свідомості та патріотично орієнтованої особистості. Постійний інформаційний вплив, стрімкий розвиток інформаційних технологій робить патріотичне виховання дошкільників одним з головних викликів для сучасної системи освіти [1; 2; 7].

Патріотичне виховання – це не лише про любов до рідного краю. Воно охоплює розуміння державності, цінності народного життя, символіки, загальнонародних свят, шанобливе ставлення до захисників України та взаємну повагу між людьми. Патріотизм для дітей дошкільного віку починається з простих речей: поваги до сім'ї, рідної мови, традицій. Ці складові формують базове уявлення про Батьківщину. І від закладу дошкільної освіти буде залежати, з якими переконаннями та усвідомленням власної приналежності зростатиме кожна дитина.

Необхідність патріотичного виховання та формування у дітей патріотичних цінностей, поваги до державних атрибутів визначена у Законі України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» та Базовому компоненті дошкільної освіти [3; 4].

Питання патріотичного виховання розглядали у своїх працях відомі українські учені-класики: В. Сухомлинський, Г. Сковорода, К. Ушинський [9; 10; 11]. Вагомий внесок у розвиток патріотичного виховання зробив В. Сухомлинський. Він розглядав патріотизм як глибоке почуття, засноване на любові до рідного краю яке формується ще змалечку. К. Ушинський наголошував на важливості культури, мови та традицій у формуванні національної ідентичності [11]. Філософія Г. Сковороди ґрунтувалась на тісному зв'язку особистості з рідною культурою і народом [9].

Проблему формування патріотизму студіювали сучасні українські дослідники – І. Бех та О. Савченко [2; 8]. Вони визначили

це поняття як цілеспрямований процес формування єдиного позитивного ставлення до держави та народу. Науковці стверджують, що дитині необхідно не лише отримувати знання, але й бути залученою у соціально значущу діяльність [5; 6; 7].

Аналізуючи різні наукові підходи, можна виокремити головну ідею – патріотичне виховання варто починати з раннього віку, забезпечуючи при цьому активну взаємодію з сім'єю. Дошкільний вік характеризується особливим розвитком емоцій, де любов до рідного краю малої і великої Батьківщини є особливо важливими та значимими його складовими.

Патріотичне виховання – це цілеспрямований процес формування любові і поваги до рідної країни, який поділяється на три компоненти:

1. Емоційний – у дитини зароджується почуття любові, прив'язаності.
2. Когнітивний – закладаються перші знання про країну та її символи.
3. Поведінковий – виникає готовність діяти на благо народу.

У старшому дошкільному віці формується інтерес до соціального світу та власної ідентичності. Закладаються основні моральні якості, дитина вчиться розуміти та поважати національні символи, піклуватися про навколишнє середовище. Формуються основи дбайливого ставлення до рідного краю, державної мови й культури. Все це допомагає дитині усвідомлювати себе частиною певної спільноти.

Національна ідентичність формується раніше, ніж розуміння дитини про державу і патріотизм. Все починається зі звичаїв всередині сім'ї: коли батьки співають українську колискову, одягають вишиванки на національні свята, розповідають народні казки. Так дитина на інтуїтивному рівні ототожнює себе з народом України. Традиції і звичаї допомагають зберегти ідентичність у складні часи, які українське суспільство зараз переживає.

Родина – найперша і найважливіша ланка у формуванні основ патріотизму дітей віком 5–6 років. Саме родина закладає перші уявлення про національність, рідну мову, формує емоційний зв'язок з культурою, навчає традицій і обрядів. Це створює міцне підґрунтя для патріотичного виховання у ЗДО.

На жаль, у теперішній ситуації багато українських сімей вимушені змінювати звичний спосіб життя та місце проживання. Це безпосередньо впливає на емоційний стан, відчуття безпеки та

соціалізацію дитини. Взаємодія родини із закладом дошкільної освіти, що ґрунтується на взаєморозумінні і підтримці, створює безпечне і стабільне середовище, яке потрібне для нормального розвитку маленьких українців.

У закладі дошкільної освіти дитина організовано отримує потрібні знання про Україну, відповідно до вікових особливостей. Заклад поєднує традиційні і новітні методи виховання, щоб системно надавати знання про символіку, культуру та історію нашої країни.

У сучасній дошкільній педагогіці існує значна кількість форм та методів патріотичного виховання. Їх можна поділити на традиційні й інноваційні. Традиційні дозволяють сформувати первинні уявлення про Батьківщину. До них належать:

- тематичні заняття про Україну;
- бесіди про символи держави;
- спільне читання казок, вивчення віршів;
- організація свят.

Інноваційні форми сприяють розвитку критичного мислення, залучають дитину до спільних активностей. Сюди належать:

- створення проєктів, наприклад, «Моя родина», «Моє місто»;
- проведення інтерактивних ігор;
- застосування мультимедійних технологій під час занять;
- створення інтегрованих занять.

Для залучення родини до процесу патріотичного виховання, доцільно організовувати спільні заходи: народознавчі свята, ярмарки, екскурсії, спільні читання віршів українських поетів. Через обряди і свята дитина отримує знання про традиції у м'якій і доступній формі. Важливим є залучення батьків до освітнього процесу через створення родинних проєктів. Так ЗДО не нав'язує установлені норми, а формує середовище, де дитина активно їх засвоює.

Опираючись на практику, можна виділити основні напрями ефективної взаємодії ЗДО та родини. Серед них:

1. Інформаційно-просвітницький – допомагає батькам зрозуміти свою роль у формуванні патріотизму дитини та підвищувати педагогічну культуру щодо патріотичного виховання. Може здійснюватися у формі батьківських зборів, консультацій, бесід. Важливим є створення тематичних інформаційних стендів та пам'яток для батьків.

2. Спільна діяльність родини формує в дитини відчуття причетності до певної спільноти, а також гордість за свою сім'ю. Це можуть бути спільні свята та майстер-класи, виставки родинної творчості тощо.

3. Залучення сім'ї до формування виховного простору – участь у заняттях, допомога в організації спільних заходів та зустрічей.

Ці напрями демонструють дитині спільне бачення поняття «патріотизму» та єдиних цінностей. Важливо, щоб дитина отримувала в сім'ї та в ЗДО однакове уявлення про патріотизм. Так у неї сформується цілісне уявлення про Батьківщину та її роль в підтримці українського культурного контексту.

Отже, взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною є однією з основних умов патріотичного виховання. Для досягнення ефективної співпраці необхідно налаштувати систематичність, дотримуватись єдиних вимог і цінностей та будувати партнерські відносини між сім'єю та ЗДО. Це уможливить розвинути у дитини єдине і зрозуміле ставлення до патріотизму, культури та традицій власного народу. Створить у неї стійку основу для формування громадянської свідомості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). Київ, 2021. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>

2. Бех І. Д. Виховання особистості. Київ, 2003. Кн. 2. 344 с.

3. Закон України «Про дошкільну освіту» від 01.01.2026 № 3788-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>

4. Закон України «Про освіту» від 01.01.2026 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

5. Кононко О.Л. Формуємо у старших дошкільників цілісне світобачення : навчально-методичний посібник. Київ, 2013. 259 с.

6. Пантюк Т., Невмержицька О., Суховерський В., Чубінський Т., Гриняк В. Сутність національного та військово-патріотичного виховання дітей і молоді в системі сучасної освіти України. *Молодь і ринок*, 2024. № 7–8 (227–228).

7. Пантюк Т., Невмержицька О. Методи військово-патріотичного виховання старшокласників: до питання класифікації. *Перспективи та інновації науки*. № 7 (41). 2024. С. 422–430.

8. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти : підручник для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2013. 504 с.
9. Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2-х т. Київ, 1973. Т. 2. 576 с.
10. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибр. твори : в 5-ти томах. Київ, 1977. Т. 3. С. 5–279.
11. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні. Вибрані педагогічні твори : у 2-х т. Київ, 1983. С. 50–109.

Юлія БОМБИК,
Ольга РОЗДОЛЬСЬКА
(Дрогобич)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Провідним видом діяльності дітей дошкільного віку є гра. Важливу роль у соціалізації дошкільнят відіграє насамперед сюжетно-рольова гра, в процесі якої розвиваються соціальні якості дитини, її вміння взаємодіяти з іншими людьми і краще їх розуміти. Діти старшого дошкільного віку виявляють прагнення краще пізнати один одного, вони ведуть розмови на різні теми і прагнуть взаємодіяти з тими однолітками, які мають подібні соціальні інтереси. Старші дошкільники починають відчувати потребу допомагати іншим, підтримувати їх.

Принагідно зазначимо, що сюжетно-рольова гра – це «...образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет, фабула) і розігрування ролей» [4, с. 337]. У такій грі діти, як правило, відтворюють усе, що бачать навколо себе у житті і діяльності дорослих. Засобами такої гри дитина пізнає навколишній світ, вчиться комунікувати. Виконуючи різні ролі, дитина не лише опановує різні види діяльності, але й вчиться контролювати власну поведінку, враховувати бажання та дії інших, відстоювати свою позицію. У сюжетно-рольових іграх закладаються соціальні мотиви, а отже, сама гра стає ефективним засобом соціалізації, що дозволяє дитині бути повноцінним членом суспільства [3, с. 130–132].